

Omwonenden, je kunt er niet omheen...

OPINIE

Stichting Bollenboos maakt zich zorgen over de risico's voor de volksgezondheid bij het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. De stichting is blij met het advies van de Gezondheidsraad en vindt directe maatregelen wenselijk.

DOOR RODINA FOURNELL

Op basis van uitgebreid literatuuronderzoek adviseerde de Gezondheidsraad vorige maand dat het nodig is om te onderzoeken wat het betekent om onvrijwillig, onbeschermd en onwetend chronisch te worden blootgesteld aan gewasbeschermingsmiddelen. Mensen die wonen in de omgeving van akkers waarop gewerkt wordt met gewasbeschermingsmiddelen hebben te maken met deze blootstelling. Dat geldt voor agrariërs, hun gezinnen en alle andere mensen die wonen en werken in het landelijk gebied. Nederland is zeer dicht bevolkt en kent een intensieve land-en tuinbouw. Er zijn dus veel gebieden waar economische belangen botsen met volksgezondheid.

Er moet een blootstellingsonderzoek komen, vindt de Gezondheidsraad. Op zich staat het onderzoek klaar om gelanceerd te worden, er moet alleen nog een politieke klap op de startknop worden gegeven. Als dat gebeurt, zijn we vier jaar verder voordat de eerste resultaten er zijn.

In de tussentijd vindt de Gezondheidsraad dat alles niet zomaar kan doorgaan zoals het tot dusver gaat. De raad stelt maatregelen voor, die we direct kunnen nemen om de blootstelling van omwonenden aan gewasbeschermingsmiddelen te reduceren. De Gezondheidsraad adviseert dat de toelatingsprocedure van gewasbeschermingsmiddelen wordt aangepast zodat rekening wordt gehouden met omwonenden en niet-professionele passanten.

Ook stelt de raad dat spuitafstanden uitkomst bieden, waarbij geldt hoe groter de afstand hoe lager het blootstellingsrisico. Dat zijn voorstellen voor maatregelen die daadwerkelijk invloed

Het zaaien van een schermgewas zoals mais is volgens stichting Bollenboos een goed begin.

Foto stichting Bollenboos

hebben op de blootstelling van omwonenden aan gewasbeschermingsmiddelen. Maatregelen dus, waar omwonenden wat aan hebben.

Dat het op z'n zachts gezegd opmerkelijk is dat bij de toelating van gewas-

Een open en eerlijk gesprek voeren met elkaar is belangrijk

beschermingsmiddelen niet wordt gedacht aan de gezondheidsrisico's voor omwonenden is iets waar stichting Bollenboos verbaast over is. Wat ons betreft is het dan ook een gedenkwaardig moment dat onze zienswijze wordt ondersteund door de conclusies van de Gezondheidsraad.

We beseffen dat de conclusies van de raad voor boeren en telers op het eerste gezicht minder welkom zijn. Zoals we

in gesprekken met hen horen zien zij zich bedreigd in hun voortbestaan en daarvoor hebben we alle begrip. We snappen dat reguliere landbouw leunt op de beschikbaarheid van gewasbeschermingsmiddelen en hun brede inzetbaarheid.

Als we vanaf nu rekeninghouden met de gezondheid van omwonenden, waaronder ook agrariërs en hun gezinnen, kan dat betekenen dat daarin wezenlijk verandering komt.

Zoals blijkt uit initiatieven zoals 'een goede buur is beter...' van onder meer LTO en Nefyto bestaat de hoop dat door te communiceren met omwonenden de 'angst' voor blootstelling aan gewasbeschermingsmiddelen vermindert. Het is ook heel belangrijk om met elkaar een open en eerlijk gesprek te voeren, zelfs al lopen de belangen nog zo ver uiteen.

Tegelijkertijd moeten we wel realistisch blijven. We moeten vaststellen dat communicatie misschien wel iets doet

met de angst en ongerustheid van mensen: omwonenden voelen zich gehoord en de agrariër is opgelucht omdat hij zijn kant van het verhaal kan laten horen. Maar aan de werkelijke oorzaak wordt met communicatie niets gedaan. Als er geen maatregelen worden getroffen met betrekking tot de toelatingsprocedure, als er geen realistische spuitvrije zones worden ingericht, blijven risico's voor de volksgezondheid bestaan. Communicatie is sympathiek, maar op die manier zinloos.

'Een goede buur is beter...' is een Nederlandse variant van 'The good neighbour initiative' uit het Verenigd Koninkrijk. Het Engelse origineel adviseert spuitvrije zones rondom bewoning en geeft de boer mee dat hij ook kan overwegen om te schakelen naar biologisch. 'Een goede buur is beter...' schenkt minder aandacht aan deze kansen. Wie weet komt daar nog eens verandering in.

□ Rodina Fournell, stichting Bollenboos.

Helder boek over een groot taboe

RECENSIE

DOOR MARGREET WELINK

De Hanenbalken, zo luidt de titel en dat hakt er meteen flink in. Elke boer weet wat hanenbalken zijn: de houten steunbalken van een boerenschuur. Er is weinig fantasie voor nodig om te bedenken waar die balken zich zoal voor kunnen lenen en anders maakt de onderkop dat rap duidelijk: zelfmoord op platteland. Een rauwe term. Suicide is netter, desnoods 'zelfdoding'. Zelfmoord is een rotwoord. Het is wel een duidelijk woord en die duidelijkheid maakt dit boek een echte must read, zeker voor mensen in en om de agrarische sector. Te lang is het onderwerp weggelaten. Zelfdoding is een taboe, helemaal in de boerenwereld waar mensen nou eenmaal makkelijker praten over het weer dan over zichzelf.

Het boek is in het begin even doorbijten. De start is vrij algemeen en handelt erg uitgebreid over de geschiedenis van zelfdoding. Op zich boeiende materie, maar door de algemeenheid en doordat het wel erg lang geleden is allemaal, dwaalt de lezer makkelijk af. De korte geschiedenisdiscussie in het begin

maakt wel helder waarom zelfdoding zo'n taboe was en nog steeds is. 'Het veroorzaakt angst, onrust en afkeer. Het zo belangrijke sociale verband tussen mensen, berust op een grote, gezamenlijke poging om de dood op afstand te houden. Het is de drijvende kracht achter groepsvorming en sociale samenhang, daarom mag en mocht de gedachte aan zelfdoding niet makkelijk bij mensen opkomen.'

Daarom was het vroeger zelfs strafbaar, zo blijkt. De overledene werd met het gezicht omlaag over de straatkeien gesleept, een plek op de begraafplaats was er niet bij en de nabestaanden hadden geen recht meer op de nalatenschap. Het weerhield mensen er niet van om het toch te doen. En boeren deden het relatief vaak, zo schemert het door het hele boek al komt de auteur niet met cijfers. Die zijn er niet, legt ze uit. Ze werpt meteen de vraag op: wil dat dan zeggen dat er dus niets aan de hand is?

Vroeger, toen het platteland te definiëren was als een gebied met louter boeren, waren die cijfers er wel. Nadat stad en platteland verweven raakten, hadden aparte cijfers geen zin meer. Uit die vroegere cijfers bleek echter dat boeren bovengemiddeld vaak voor zelfdoding kozen. Dat was kennelijk een bekend

gegeven want niemand maakte zich er echt druk om. Boeren dreigden er volgens de auteur ook wel mee: als de overheid dit of dat doet, dan maak ik er een eind aan. Dat dit allemaal iets van vroeger was, en dat het nu heel anders is, houdt in het boek geen stand. Van Leeuwen signaleert weliswaar dat er nu meer openheid is over zelfdoding. Maar, zo stelt ze, helaas is er weinig of niets veranderd in de berichtgeving over of bespreekbaarheid van zelfdoding door agrariërs. Er worden in Ne-

derland nog steeds geen cijfers gepubliceerd en de vraag blijft staan of er ooit iets veranderd is aan het oude taboe op de suïcidale boer. Het antwoord geeft ze er meteen bij: 'Nee. En zolang we van niets weten is er niets aan de hand.'

Maar dat is er wel, zo schetst ze. De verhalen die ze optekende, zijn aangrijpend. Zo komt de weduwe van een melkveehouder aan het woord: 'Toen ik weer thuiskwam en naar boven ging, zag ik dat er een deur openstond die normaal dicht was, dat viel me op, dat klopte niet. Toen zag ik hem op bed. Hij had zich door zijn hoofd geschoten met het jachtgeweer.'

De auteur geeft aan niet goed grip gekregen te hebben op het 'waarom' van zelfdoding. Wel stipt ze aspecten aan die een rol spelen. Eén daarvan stemt tot nadenken: 'Het succes van de landbouw gaat gepaard met een disfunctionele vorm van boerentrots: een blinde vlek voor het lot van de onrendabelen, de achterblijvers en vertwijfelden.' Ze pleit ervoor om meer aandacht voor deze groep te hebben. 'Zodat geen boer meer mag weggaan voor de dood.'

□ De Hanenbalken, zelfmoord op het platteland. Auteur Lizzy van Leeuwen, paperback, 288 pagina's, €21,95, ISBN 9789045025124. Uitgeverij Atlas/Contact.